

A Seuso-átok

Ashby kastélyában Northampton márki lefekvéshez készülődött, amikor Agnes Ostanska bekopogtatott ajtaján.

– Egy úr keresi – mondta a kastély háztartásának vezetője. A fiatal lengyel lány volt egy személyben a kastély lakója, szakácsa, főkertésze és a könyvelője.

– Egy nagyon öreg úr – tette hozzá.

Lord Northampton sötétbarna bársonyöltönyét vette fel, zsebébe tette szivarosdobozát, és Agnes karjába kapaszkodva a szalon felé indult. Az öreg falépcsők száználman nyikorogtak talpuk alatt, míg el nem hagyták az északi szárnyat, a lord magánlakrészét, és beléptek a főépületbe, ahol – nem túl nagy sikerrel – szálloda működött. Az ősi családi fészek I. Erzsébet korában épült, jelenlegi tulajdonosa, Lord Northampton, polgári nevén Spencer Douglas Compton úr nyakig süllyedt adósságaiba, ezért félt, hogy a magányos márki halálával enyészet vár a birtokra. A személyzet mindössze néhány főből áll, a százhusz szobás kúria mégis évi ötvenezer fontot nyel el.

A szalonban fekete kabátot viselő öregember szemlélte a falon függő Turner-képeket. Más vendég pillanatnyilag nem volt a kastélyban, a vacsorázó társaság egy órával korábban távozott. Agnes főztjei Anglia leggazdagabb inyenceit vonzották Ashbyba, természetesen, az inyencek számára Northampton márki háborús történetei és meglátásai a történelmi összefüggésekről legalább ugyanekkora vonzerővel bírtak. Megszólaltak a fal mellett álló órák, pontosan éjfél volt. A kongásra az öregember megrezzent, hátrafordult, és észrevette Northamptont.

A lord még sosem látott vénebb embert. Hirtelen el kellett mosolyodnia, önkéntelenül az jutott eszébe, hogy arca, széles barázdákban kiszáradt bőre, fájdalmasan megnyúlt koponyája alapján mintha Edvard Munch ezernyolcszázkilencvenháromban készült Sikoly című képének figurája állt volna előtte.

– Ferenc atya vagyok – mondta az idegen.

A széles, kényelmes piros bőrfotelekbe telepedtek le. Agnes feketekávéját és konyakot szolgált fel nekik, néhány fahasábot dobott a tűzre a kandalló

mellett álló sötétbarna faladából, majd visszavonult szobájába. Az öregek szivarra gyújtottak, a hangulat még gyertyák lángra lobbantását is megkívánta, ezután Ferenc atya nekifogott:

– Tisztelt uram! Remélem, hogy számíthatok együttműködésére, azt hiszem, mindkettőnk számára létfontosságú, hogy megegyezzünk. Huszonötmilliót kínálok a kincsekért.

Lord Northampton megdermedt. Mintha múltjának minden kísértete egyszerre jelent volna meg előtte. Teste remegni kezdett, elyengült, pontosan úgy, ahogyan a rémtörténetekben olvasható: mint akinek szellem ült a vállára. Hosszan vizsgálta beszélgetőtársát, mielőtt megszólalt.

– A Seuso-értéke negyvenmillió font. És különben is, miért akarja megvenni? – kérdezte a lord. – És mit nyerhet vele? Nem tart attól, hogy ez a kincs átok!? Mit tud vele kezdeni? Perekbe fogják, arra sem lesz ideje és módja, hogy alaposan megvizsgálja a tárgyakat, azt meg végképp felejtse el, hogy ki tudja őket állítani.

A lord hátrasimította egyenes szálú, fehér haját, és halkan mormolta maga elé: – Bár én se tettem volna...

Ezerkilencszáznyolcvankettő januárjában találkozott Sir Peter Wilsonnal, a Sotheby's aukciós ház elnökével, aki százszázalékos haszonnal kecsgetve ajánlotta fel neki a Seuso-kincset. Az aukciós cég azóta elhunyt elnökének Rainer Ziet német régiségkereskedő hívta fel a figyelmét a kitűnő befektetésnek tűnő ezüstökre. Wilson hat tárgyat vett meg, de újabb darabok bukkantak fel, így tőkehiány miatt üzlettársat kerestek. Ekkor vonták be az üzletbe Lord Northamptonot. Az ezután felkínált tárgyakat már együttesen vették meg, majd bonyolult pénzügyi manőverek végén ezerkilencszáznyolcvanhétben megalapították a *Trustee of Marquess of Northampton 1987 Settlement*-et. Ezerkilencszáznyolcvannégyben vételre ajánlották, és megtekintésre is bocsátották a kincset a kaliforniai Getty Múzeumnak. Arthur Houghton, a Getty Múzeum kurátora felfedezte, hogy hamisak azok a libanoni exportpapírok, amellyel az eladást legalizálni akarták. Peter Mimpriss, Lord Northampton ügyvédje, Philip Wilsonnak, Peter Wilson fiának közreműködésével egymillió angol fontért újabb hamis papírokat vásárolt Libanonban. A Sotheby's – bár figyelmeztették szakértőit az ezüstök bizonytalan eredetére – nyilvános aukción kívánta értékesíteni a Seuso-kincset, és ezerkilencszázkilencven elején aukció előtti bemutatóra vitte New Yorkba. A bemutató után egy nappal három ország – Libanon, Magyarország és Horvátország visszaigénylési keresetet nyújtottak be, annak alapján, hogy a kincset az ő területükön találták meg. A trösztnek a kincsen kívül semmilyen vagyontárgya nem volt, Lord Northampton pedig csak papíron számít a leggazdagabb britnek. A jogi honoráriumok kifizetése lassan csődbe vitte a lordot, de a bírósági aktus lezárulta után sem javult sokkal a pénzügyi helyzete, mivel a Sotheby's zálogjogot jegyeztetett be a kollekción. Peren kívül sikerült ugyan megegyezni, de a világon nem akadt olyan, magára valamit is adó intézmény vagy magángyűjtő, aki megvásárolná a kincseket.

Ferenc atya a széles talpú konyakospohárral kezében felállt, és lassan a kandalló mellé sétált. Hátat fordított beszélgetőtársának, egy fahasábot dobott a tűzre, és elmerülten figyelte a felcsapódó szikrákat.

– Lord Northampton, hallott már Topolyáról? – kérdezte halkán. A lord nem felelt, csak a tűz sercegése hallatszott. Öreg, évszázados csend volt a szalonban.

– Ez a Topolya – folytatta Ferenc atya – egy Vajdaság nevű kis tartomány közepén van, és van egy nagyon szép templomunk. Élt ott egy boldog ember. Tizenhat éve beszéltem vele, március huszonötödikén. Soha nem felejttem el azt a vasárnapot. A hatórai mise után gyorsan kiürült a templom. Elfűjtam a gyertyákat, lekapcsoltam a stációk fölé erősített lámpákat, nullára tekertem az erősítő nagy, fekete bakelitgombját. Imakönyvemet és Bibliámat hónom alá vettem, és szokás szerint, a két kezemmel tartottam a perselyes ládát. A sekrestye felé indultam, amikor a homályból egy rekedt hang szólított meg. *Gyónnék, atyám.* Rukka Pál volt az, jó ismerősöm. Szegény ember a Vajhegyről, istenfélő, csendes, imádsággal élő keresztény. Azóta ismertem, mióta átvettem a szolgálatot a jó Léner atyától, mikor is... talán ötvenben, vagy ötvenegyben. Szerettem beszélgetni vele, Pálnak mindenre volt magyarázata, de csak úgy félszegen mondta, nem hitt igazán a világi gondolkodásban. Törekvését, keserűségét türelemmel viseltem. Sejtettem, hogy titkot őriz. És jól tudtam, milyen nehéz titkot megtartani. Jó szívvel néztem el neki, hogy több mint fél évszázados templomi szolgálatom alatt nem járult még szentáldozáshoz. Vártam már ezt a napot. Kezemben dolgaimmal, tüstént a gyóntatószék felé fordultam, magamra csuktam az ajtót, és mormolni kezdtem imáimat.

– Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, ámen. Utolsó gyónásom ötvenöt éve volt – kezdte a gyónást Rukka Pál. – Kérlek, atyám, hallgass végig, igyekszem rövid lenni. Ezerkilencszázötvenegy március huszonötödikén a bátyámmal a földön dolgoztunk. Azóta százszor, ezerszer átgondoltam azt a napot, az átkom kezdetének napját. Akkor nem számított, hiszen a pénteki dzsumát tartottam, de azt hiszem, az volt a baj, hogy vasárnap volt. Ezért kezdtem templomba járni. Nem tartottam meg az Úr napját, és milyen átkozott lettem... Szeretném kiengesztelni Istent.

– Úgy mesélem el, ahogyan tőle hallottam – szakította meg meséjét Ferenc atya. – Minden szava belémégett. Hangjában őszinte megbánást és valami riasztó elszántságot éreztem. Így folytatta:

– Szántás közben találtunk valamit. Amikor kifordult a földből az első tál, Fülöp megállt, meredten nézte a kincset, rám ordított, amikor boldogan kaparva forgattam ki a nedves fekete földből az arany és ezüst tálakat, kancsókat, késeket és villákat, tömérdek érmét és díszes ékszereket. Olyan vagy, mint a ganét túró disznó, kiáltotta. Rögtön hatósághoz akart szaladni, bízott benne, hogy majd azok igazságosan elosztják a kincset, iskoláknak meg beteg gyerekeknek... Össevesztünk. Nem is tudom, hogyan került a kezembe az a lapát, amivel agyoncsaptam. Ott, a földön elástam, összeszedtem a kincset, és elszöktem.

– Kicsit lassíts! – sziszegtem rá, aztán óvatosan kinéztem a gyóntatófülke ajtaján. Tisztán emlékszem, teljesen üres volt a templom, erősen érződött a tömjén illata. Furcsán vibrált a levegő, mintha felkavarták volna az orgona sípjai. – Hol éltetek?

– Egy kis szerbiai faluban laktunk, ott, ahol száznegyvenhárom kilométer hosszan sziklák közé szorul a Duna. Az én falum Tekija mellett volt, közel a Vaskapu-szoroshoz. Azóta már senki sem él ott, ezerkilencszázhetvenegyben elárasztották a környéket, vassal és betonnal törték be a Dunát. Muzulmán falu volt, törökök és magyarok lakták, mind a rossz hírű folyóparti rablóbandák, Aganlija, Kücsük Ali, Mula Juszuf és Focsity Mehmedag leszármazottai. A falunk környékén hínárszerű, sötétzöld volt a termőföld. Mindenki tisztelte a rendszert, mert iskolájuk, vasútjuk, egészségházuk és kőfőjtőjük volt. Fülöp is ilyen hithű kommunista volt, ezért az ő tiszteletére kiválogattam a kincsből egy csomagot, és elküldtem Tito elvtársnak. Fegyvereket: két tucat arany markolatú tört és kupacnyi gravírozott gyíklesőt. Mit gondolsz, atyám, láttak ebből a kincsből valaha is valamit a szegények és elesettek, ahogy a bátyám képzelte? A leletünknek ez a része lenyomozhatatlanul eltűnt.

– Miért választottad a mi városunkat? – kérdeztem. – Miért nem éltél gazdag emberként?

– Ezért jöttem győnni, atyám – felelte Rukka Pál. – Kettőt kérdeztél, az elsöre könnyű a válasz: tetszett a templom. És tetszik, ahogy felújítottad. Jó helyre adtam a pénzt.

Hallgattam. A titok egy pillanatra megfeszítette testemet, zihálva próbáltam levegőhöz jutni.

– Tovább! – szólítottam fel.

– A Titónak küldött ajándék után úgy döntöttem, hogy műkincskereskedőt alkalmazok – folytatta Rukka Pál. – Neki köszönhetően állt össze a Seuso-kollekció.

Mindeddig az öreg pap a kandalló mellett állt, háttal a szobának. Most hátrafordult. Lord Northampton a fotelbe süllyedt, mosolygott.

– A története több helyen sántít, barátom – mondta. – A Seuso-kincs ezüst étkészlet, nem tartalmaz arany tárgyakat, érmeket és töröket. A Vaskapu-szoros pedig egyszerűen nem illik a képbe. Seuso pannóniai nagyúr volt.

– Őriztessenek neked még sok évszázadig eme edények, oh, Seuso, hogy leszármazottaidnak is javára szolgálhassanak – mondta halkán Ferenc atya.

– Az ezüstpál felirata – válaszolta a lord. – Nem is tudja, milyen sokszor eszembe jutott ez a mondat.

– Az átokra gondol? – kérdezte a pap. – Nem kellett volna megzavarni a kincseket...

Majd így folytatta: – Talán hallott a Balkán-félsziget északi részén elterjedt trák Seuthes névcsaláddal kapcsolatos elméletről. Kettőszázkilencvenötben a trák-dák-műsz kultúrkörhöz tartozó karp nép az előretörő gótok elől menedéket kért a Római Birodalomtól. Véleményem szerint Seuso, ez a karp

nemes a kincset Nagy Konstantin császártól kapta. A római ötvösök Pannóniában is, Moesiában is tudtak ilyen mives darabokat készíteni: a közeli Sirmium, a mai Mitrovica császári székhely volt, Naissus, azaz Niš közelében pedig ezüstöt bányásztak.

– Feltevések! – legyintett a lord. – Azt is hallottam már, hogy a Seuso személynév a szveb germán népnévből képződhetett, a szvévek pedig a Vaskapu-szorostól északra éltek.

– Tehát a magyar változatra szavaz – mondta Ferenc atya elgondolkodva, és visszasétált a lord mellé. Táskájából egy kemény kötésű füzetet vett elő, mely vastagra dagadt a beléragasztott újságkivágásoktól. Míg Ferenc atya öregesen, nehezen helyet foglalt, Northampton márki újra töltött a kiváló konyakból.

– Térjünk vissza Rukka Pál gyónásához – fogott neki újra a pap. – Nekem azt mondta, hogy egy Anton Tkalec nevű zimonyi férfinak adta el a tálakat. Ez ezerkilencszáznyolcvanban történt. Anton Tkalec azonos azzal a bizonyos Michael Mathias nevű New York-i régiségkereskedővel, akiről Anthony Haden-Guest azt írta a londoni Art Review-ben kettőezer-háromban, hogy személyes beszélgetéseik során Mathias bevallotta neki, tudja, hogy a Seusokincs maradéka Zürichben van, egy elképesztően gazdag ember széfjében.

– Mindez nem zárja ki a hazugság lehetőségét – szólalt meg a lord. – Számomra meggyőzőbb a polgárdi triposz. Hiszen azt ezernyolcszázhetvennégyben találták!

– És nem is téved – válaszolta Ferenc atya. Az állvány valóban a Hippolytus néven ismert darabokhoz tartozott. Rukka Pál beszélt erről nekem. Miután eladta a kincseket, kutatóútra indult. Ő maga is hitt abban, hogy a kincs az egykori Pannóniából származik. Soha nem állította, hogy Seuso a Vaskapu-szorosnál lakott. Valószínűbbnek tartotta, hogy török rablóbanda elrejtett kincsére akadt. Amint az előbb mondtam, sokkal több tárgyat talált, mint amennyi végül a Sotheby's-hez került. Soha nem fogjuk megismerni a teljes anyagot, melynek alapján valamivel biztosabban nyilatkozhatnánk a kollekció eredetéről.

– Biztosan állítani valamit a Seusóról – nevetett közbe a lord –, talán még hisz a csodákban? Feltételezem, hogy hallott a két mészkőfejről, melyeket a Sotheby's ügynökei helyeztek az edények közé, hogy alátámasszák a Seuso közel-keleti eredetét?

– Rukka Pál rafináltabb és előrelátóbb volt, mint azt gondolná. Kapzsi gyilkos volt, de a Seuso-kincs a hatalmába kerítette, valóságos szakértővé képezte magát. Feltűnt neki a Pelso felirat, megtudta, hogy mit jelent, ezért utazott a Balatonhoz. Hallott arról az ásatásról, melynek során egy negyedik században, barbár támadás nyomán elpusztult római palotát tártak fel. Oda kívánta elrejtetni azt a kilenc tárgyat, amelyeket megtartott.

– És így végképp eltörölni minden kinyomozható kapcsolatot... – tette hozzá a lord elgondolkodva. – Zseniális. Zseniális bűnöző.

– Segítőtársra volt szüksége. Akkor, ezerkilencszáznyolcvanban találkozott Sümegh Józseffel. A tó északi partja mentén kiépített vasúti vonalon utaztak együtt. Sümegh katonai szolgálata letöltésére indult, részegen és vidáman ült Rukka Pál mellé. Beszélgetni kezdtek, és Rukka Pál elkövette azt a meggondolatlanságot, hogy beavatta őt titkába. Sümegh József követte Rukka Pált a Kőszár-hegynél található régi római romok közé. De a fiatal magyar nem csak morzsákat akart. Rukka Pálnak meg kellett védenie magát és a titkot. A Borbély néven ismert barlangban akasztotta fel a fiatalembert.

Lord Northampton lehajtotta fejét. Hosszú ideig csend következett, majd Ferenc atya rekedt hangon újra beszélni kezdett.

– Tehát már másodszor tapadt vér Rukka Pál kezéhez a kincs miatt. Ekkor határozta el, hogy végképp leszámol a Seuso-átokkal.

A két öreg tekintete egy pillanatra összeakadt. Az átok – melyet annyiszor próbáltak tagadni, de soha nem tudták kiűzni a babonát gondolataikból. Ferenc atya folytatta:

– Ideje rátérnem a gyónás legfontosabb részére. Akkor még nem tudtam sokat a Seuso-kincsről. Zavaros, helyenként érthetetlen volt a történet, sok minden később világosodott meg, amikor utánaolvastam. Sümegh József meggyilkolásáról, az eladás körülményeiről, a talált tárgyakról nem sokat mondott. Egyetlen dolog miatt jött hozzám. A bátyja, Fülöp kísérti a túlvilágról, mondta nekem a gyóntatófülkében Rukka Pál. Amikor menekült a gyilkosság helyszínéről, arra kérte az Urat, hogy még ötven évig engedje élni. Azt mondta, nem tudja, miért pont ennyit kért. Ötven. Fél évszázad. Akkor soknak tűnt számára. Majdnem harminc évig ült a kincsen, aztán megkapta a pénzt. Huszonegy éve maradt. Felosztotta a pénzt ezerkétszáznegyvennyolc részre, minden vasárnap pontosan húsz darab ezerdollárost hengerré csavart, és betette a perselybe.

Lord Northampton meglepetten pattant fel a fotelból.

– Azt állítja, hogy a Seuso-kincsert adott pénz a topolyai templomba került?! – kérdezte kiáltva.

– Örülök, hogy rád bízom – mondta nekem akkor Rukka Pál. Aztán még annyit mondott: – Most megtudad, ma volt az utolsó részlet.

A lord lázasan számolt a fejében, Ferenc atya tenyerébe temette arcát, és fáradtan folytatta:

– A perselypénzt okosan beosztani nem a munkám legnehezebb része, akármennyiről is van szó. Más aggasztott. Feloldozásért jött. A gyóntatórás mögött csönd volt. Rukka Pál már nem kívánt semmit mondani. Én nem tudtam mit kérdezni. Nyilvánvaló volt, hogy ez az ember hitt abban, hogy lejárt az ideje. Ha máshogy nem, maga vet neki véget. A haldoklót fel kell oldozni bűnei alól, meg kell hallgatni vétkeit, és fel kell őt szabadítani.

– Emlékszel még valamire? – kérdeztem rekedten.

– Lelkiatyám, többre nem emlékszem. Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert az én jószágos Istenemet megbántottam. Erősen fogadom, hogy a bűnöket kerülöm.

– Jól van – mondtam neki halkán. – Feloldozlak a bűneid alól.

A két öreg az Asby-kastély szalonjában hosszan hallgatott. Ferenc atya alig tudta kipréselni magából a következő mondatot.

– Soha többé nem látták Rukka Pált a topolyai templomban.

A lord fejében kavarogtak a gondolatok, próbált fogást keresni a történeten. Mindez kitalációnak tűnt számára, de ugyanakkor valahogy nagyon is logikusnak. A történetben sok hiányosságot tapasztalt, de pontosan ez tette az egészet hihetővé. Nem volt tökéletes történet, olyan volt, mint amilyeneket az élet ír: szövevényes, kusza, tele homályos foltokkal. A gyertyák, melyeket Agnes Ostanska készített ki számukra, immár csonkig égtek, a pirkadat narancssárgára festette a vitrázsos ablakokat. Lord Northampton hirtelen nevetni kezdett. Hiszen ezt a huszonötmilliót ő maga adta Wilsonnak!

Kezét nyújtotta hát, és így szólt:

– Elfogadom az ajánlatot. Legyen minden úgy, mint azelőtt. Azért a pénzért az Ashby-kastélyra írtam jelzalogot. Túl sokszor megbántam ezt a döntést. Nem akarok mást, mint vissza azt a pénzt, visszacsinálni mindent! Az elmúlt huszonnyolc évet!

– Azt hiszem, az lesz a legjobb – válaszolta Ferenc atya. – Mindent visszacsinálunk. Talán...

Nem fejezte be. Táskáját Lord Northampton felé nyújtotta. Huszonötmillió dollár volt benne. Rukka Pál lelkiismerete.

A Seuso-kollekciót egy londoni raktárban őrizték. Ferenc atya Lord Northamptonnal utazott Ashbyből a fővárosig. Az úton heves történelmi vitát folytattak, nem adatokról és eseményekről beszélgettek, a második világháború és az ezredforduló közötti időszak nem történelem, hanem személyes múlt volt a számukra. A történelemtudomány egy magasabb fokozatán tárgyaltak: az utókor felelőssége volt a polémia tárgya. Londonban Lord Northampton hiába marasztalta új barátját némi klubéletre, Ferenc atya – teljes titokban – a Sotheby's magánrepülőgépén, a Seuso-kinccsel a raktárban, egyenesen a surčini légikikötőbe repült.

A kincsekről azóta csak regényekben és ádáz régészek vitáiban emlékeznek meg, a bíróságok tompa hangú termeiben már régen végleg elhalkultak a viták. Ferenc atya, a jó topolyai pap, a Vaskapu környékén, egy kis falu temetőjében vásárolt magának sírhelyet. Nyughelyét maga ásta ki, mélyre, a sötétzöld hínárföld és a Duna vizét szűrösölő sziklák alá. Holdtalan, sötét éjszakákon kék lángok csapnak ki a sírdombból. A Seuso-kincs átka a föld alatt várja a mohókat.